

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Стоянка Цвяткова Желева-Попова, д.м., хабилитирана по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“, член на Научно жури съгласно Протокол № 222/15.03.2024 г от ФС на Факултет „Обществено здравеопазване“ при Медицински университет – Варна и заповед на Ректора № Р-109-97/22.03.2024. По Протокол №1 /02.04.2024 от проведено първо заседание на Научното жури съм определена да изготвя рецензия

ОТНОСНО: обявен в Държавен вестник, бр. 07 от 23.01.2024 г. конкурс за заемане на академична длъжност **“професор”** в област на висшето образование 7. „Здравеопазване и спорт“, професионално направление 7.1. „Медицина“ и научна специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“ за нуждите на Катедрата по социална медицина и организация на здравеопазването към Факултета по обществено здраве на Медицински университет-Варна.

В настоящия конкурс участва един кандидат – доц. д-р Десислава Иванова Ванкова, дмн, доцент в Катедрата по социална медицина и организация на здравеопазването – Медицински университет – Варна. Кандидатката е представила всички необходими документи за участие в конкурса, предвидени в ЗРАСРБ и неговия Правилник, както и в Правилника за РАС на Медицински университет-Варна.

Кариерен профил на кандидатката

Доц. д-р Десислава Иванова Ванкова, д.м. завършва Английска езикова гимназия „Гео Милев“, гр. Бургас със златен медал (1989г.), а през 1993г. Медицински университет "Проф. д-р П. Стоянов" – Варна, специалност „Медицина“. В периода 1998-1999г. се обучава в магистърска програма по обществено здраве - Maastricht University, The Netherlands, като се дипломира със защита на магистърска теза "Public health human capacity building in Bulgaria" със степен МРН, което предопределя насоката на бъдещото ѝ професионално развитие. През 2001г. придобива специалност по Социална медицина и организация на здравеопазването. След успешна защита на дисертационен труд на тема "Качество на живот, свързано със здравето в общността" ѝ е присъдена ОНС „доктор“ по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“ (2011г.). През 2023г. защитава дисертация на тема „Интегративна медицина - холистичен концептуален модел, научни и образователни подходи“ и получава научната степен „Доктор на медицинските науки (дмн.)“.

Доц. Ванкова повишава своята квалификация чрез участия в многобройни курсове, школи, семинари у нас и в чужбина основно в областта на клиничната епидемиология, промоция на здравето и здравословен начин на живот, качество на живот и субективно здраве, оценка на здравни технологии, единно здраве и антимикробна резистентност. Доц. Ванкова участва и в курсове за повишаване на педагогическата си компетентност. (Приложени сертификати).

Д-р Десислава Ванкова започва трудовата си кариера като лекар-ординатор във Вътрешно отделение и участъков терапевт в област Бургас и област Варна. През периода 1997-2001г. работи като лекар-ординатор в Хигиенно-епидемична инспекция–

Варна - противоепидемичен контрол и анализ на общественото здраве. В периода 2001 – 2015 е Мениджър, ключови клиенти – GLAXOSMITHKLINE-БЪЛГАРИЯ за регионите на Източна и Североизточна България, и София град.

Академичната ѝ кариера стартира през 1999г. като хоноруван асистент в Медицински университет-Варна, а от 2016г. е главен асистент в Катедрата по социална медицина и организация на здравеопазването на МУ-Варна. През 2018г. заема академичната длъжност “Доцент” в същата катедра, на която е и в момента. Стажът във фармацевтичния бизнес подпомага работата ѝ по академична организация на клинични проучвания, като ръководител на Научен отдел към Зам-Ректор „Научна дейност” на МУ-Варна, на която позиция е от 01/11/2015 (и продължава).

Членства в престижни международни мрежи и съсловни организации: European Public Health Association; Български лекарски съюз; Българска асоциация по общественото здраве; Българско научно дружество по общественото здраве; Съюз на учените в България, клон Варна; European Society of Integrative Medicine.

Член на редакционната колегия на списание „Asclepius и рецензент в наши и международни научните списания.

Притежава богат набор цифрови умения. Владее перфектно английски и руски езици и френски език на основно ниво.

Научно-изследователска дейност на кандидатката

Цялостната научно-изследователска дейност на доц. Десислава Ванкова, според подадените за настоящия конкурс документи, включва:

- 111 научни публикации и доклади;
- 3 европейски стратегически изследователски доклада;
- 5 монографии
 - Хабилизационен труд /монография „Интегративна медицина: история, идейно развитие, информиран избор и интелигентна инвестиция в бъдещето”, Варна, 2021;
 - „Щастие, качество на живот и здраве. Научно изследване на класическите философски принципи за щастieto и еволюцията им до оценка на иновативните здравни технологии. Варна, 2016;
 - „Развитие на интегративната медицина. Концепция, научни подходи и образователни модели”, Варна, 2023;
 - „Щастие, качество на живот и здраве” – второ преработено издание, Варна, 2023;
 - Глава от монография: „Ранното детско развитие – детерминанта на здравето и качеството на живот в съвременното общество. Избрани акценти от научно изследване”, Варна, 2023.
- Дисертационен труд за придобиване на ОНС Доктор на тема „Качество на живот, свързано със здравето в общността“, 2013;
- Дисертационен труд за НС Доктор на медицинските науки на тема „Интегративна медицина - холистичен концептуален модел, научни и образователни подходи“, 2022.

(Пълен списък на научните трудове, учебници и др. е представен в Приложение 1 към CV.

За заемане на АД „доцент“, за придобиване на ОНС „доктор“, и на НС „доктор на науките“ са представени общо 52 научни труда.

В настоящия конкурс доц. Ванкова участва със 72 научни труда, публикувани в периода 2017-2023г., включващи:

- Европейски стратегически изследователски доклади - 3 броя;
- Хабилизационен труд /монография „Интегративна медицина: история, идейно развитие, информиран избор и интелигентна инвестиция в бъдещето“ (В3.) – 1 брой;
- Публикувана монография, която не е представена като основен хабилизационен труд „Щастие, качество на живот и здраве“ – второ преработено издание, 2023 (Г5.) – 1 брой;
- Книга, на базата на защитен дисертационен труд, Развитие на интегративната медицина. Концепция, научни подходи и образователни модели 2023. (Г6.) – 1 брой;
- Глава от колективна монография „Здраво дете. Щастливо дете. Колко е важно да измерваме качеството на живот в съвременното общество – история, модели и наративи“ в „Ранното детско развитие – детерминанта на здравето и качеството на живот в съвременното общество, 2023(Г9.) – 1 брой;
- Учебници, помагала (Е20 и Е21.) – 5 броя;
- Публикации и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация – общо 16, от които в (Г7) – 15 броя и 1 брой (представена извън минималните наукометрични изисквания за заемане на АД „професор“);
- Публикации и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томовете общо 39 броя, от които в (Г8) – 34 броя и 5 броя представени в академичната справка извън минималните наукометрични изисквания за заемане на АД „професор“;
- Публикувани резюмета, непълнотекстови, в списания с IF – 3 броя.

Научната продукция на доц. Ванкова за участие в настоящия конкурс включва пълнотекстови публикации покриваща минималните наукометрични изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“ (27 броя); и пълнотекстови публикации в научни списания и сборници, извън минималните наукометрични изисквания за заемане на АД „професор“ (6 броя).

Публикациите на български език са 39, съответно 34 публикации + 5 учебници и учебни пособия. На чужд език (английски) са издадени 34 броя, от които 29 публикации в списания и сборници + 3 абстракта в международни списания с IF + 3 европейски изследователски стратегически доклада.

Доц. д-р Десислава Ванкова, дмн е самостоятелен и първи автор в 47% от реалните разработки, представени за конкурса: като самостоятелен автор на 35 броя, а в съавторство – 37 бр., от които като първи автор – в 9 публикации; в големи авторски колективи (вкл. contributor) – 4 научни труда. Научните трудове на доц. Ванкова са публикувани в авторитетни международни научни издания, индексирани в бази данни: BMC Public Health, European Journal of Public Health, European Journal of Integrative Medicine, Contact Lens and Anterior Eye, Proceedings of EDULEARN19, както и в български издания: Journal of IMAB, Известия на

Съюза на учените-Варна, Социална медицина, Asclepios, Black Sea Journal of Medicine and Public Health, Варненски Медицински Форум, Scripta Scientifica Salutis Publicae и други. Всички пълнотекстови публикации са приложени в електронен формат към материалите по конкурса.

Доказателство за значимостта на научната дейност на кандидатката е броят на положителните цитации – общо 135 броя Д(10-12) - 1140т., изпълняващи минималните изисквания за АД „професор. Общ Impact factor 14.715 - доказателство за качеството на научните изследвания и актуалността на тематиката, научно признание и утвърденост на автора.

Към **широката научната активност** на доц. Ванкова отнасям и сериозното представяне в над 100 национални и международни научни форуми (над 70 участия в страната и 30 в чужбина), което гарантира популяризиране на нейната научна продукция. В страната са представени 53 доклада и постери, в чужбина 7, за които е представен списък и доказателствен материал (Приложение 2 към CV). Доц. Ванкова е ангажирана активно в проектна дейност тясно свързана с нейните научни интереси – ръководител на 2 приключили международни и на 3 национални проекта, участие в над 10 проекти, 2 от които активни в момента (Приложение 3 към CV). **Кандидатката има активни научни профили в ORCID, Scopus, Web of Science, ResearchGate и Google Scholar.**

Изготвената от мен таблица 1 на база Академична справка от Библиотеката на МУ-Варна показва, че наукометричните показатели на доц. Десислава Ванкова значимо надхвърлят критериите, предвидени в ЗРАСРБ и Правилника на МУ-Варна за заемане на академичната длъжност „професор”.

Таблица 1. Съответствие с изискванията на МУ – Варна, за заемане на академичната длъжност „професор”

Група показатели	Изискуем брой точки	Постигнат бр. точки от доц. Ванкова
A1. Дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“	50	50 т.
B3.Хабилитационен труд – монография	100	100 т.
Г (5-9). Публикувани монографии; Глава от колективна монография; Публикации в реферирани списания; Публикации в нереферирани списания.	200	1356.57 т.
Д (10-15). Цитирания, отразяващи научната активност на кандидата	100	1140 т.
Е (13-22). Придобита научна степен „доктор на	100	595т.

науките“; Ръководство на успешно защитили докторанти ; Придобита медицинска специалност; Ръководство /Участие в национален научен или образователен проект; Ръководство /Участие в международен научен или образователен проект; Публикуван университетски учебник.		
---	--	--

Изследователската работа на доц. Ванкова съчетава теоретични анализи и емпирични изследвания. Ако трябва да я характеризирам с едно изречение, това е – последователност и надграждане в изследванията, основно насочени към малко познати и иновативни области, които запълват ниши в научната литература. Те са отразени в класифицираните от кандидатката, приоритетни тематични направления на научната ѝ дейност и свързаните с тях оригинални, теоретични, практико-приложни и методологични приноси, които приемам. Бих искала да акцентирам на някои от тях, които ярко открояват нейния специфичен почерк.

I. Приоритетно изследователско направление, отразяващо дългогодишната работа на доц. д-р Десислава Ванкова е „Качество на живот, свързано със здравето“. Тук се отнасят голяма част от публикациите, оригинално обвързващи концепциите за „щастие“, „качеството на живот“, „промоция на здравето“ [A1; Г5; Г7-10; Г8-7; Г8-14; Г8-20; Г8-24; Г8-26; Г8-28; Г8-30; Г8-32; Г9; Е-18].

- Ясно са дефинирани и отдиференцирани областите „качество на живот“, „качество на живот, свързано със здравето“, „благосъстояние“ [A1; Г5; Г9], което ги прави приложими и цитирани и от други изследователи от страната и чужбина, в т.ч. и в клиничната медицина.
- За първи път у нас чрез използване на инструментариум за оценка на качеството на живот свързан със здравето (КЖсЗ) е направено популационно изследване на здравословното състояние на населението на ниво общност, представящо доказателства за успешното прилагане на позитивните индикатори, и по-специално КЖсЗ за измерване на персоналното и общественото здраве, оценка на здравни неравенства и на социалния прогрес на обществото.
- Терминът „качество на живот“ методично се разглежда и включва като част от позитивните здравни индикатори и конкретно здраве на деца Г5; Г9] и възрастни хора [A1; Г8-14].
- За първи път у нас е приложен въпросник на Европейската експертна група EuroQol - EQ-5D-3L – българска версия, която продължава да се използва като рутинен инструмент за оценка на КЖсЗ.
- Съвместно с екип от изследователи, работещи в областта на изкуствения интелект [Г7-10] е използван интеркритериален анализ на качеството на живот, което да подпомогне вземането на решения, свързани с подобряване здравето на възрастните хора.
- При съвместна работа с клиницисти се доказва нуждата от оценка на субективното здраве при пациенти с хронични заболявания [Г8-12].

II. Научните трудове по направление „Промоция на здравето и превантивна медицина“ фокусират върху нови за страната ни концепции и идеи, които оценявам като принос за стимулиране развитието на теорията на промоцията на здравето (ПЗ) и нейната практическа реализация у нас.

- Изследвани са възможностите за прилагане на подходите на превантивната медицина и ПЗ към уязвими групи като възрастните хора и децата. Разглежда се ролята на ПЗ в стимулиране на здравословното остаряване.
- Редица публикации [Г5; Г8-27; Г8-29] свързват човешкото здраве с ценностите в обществото, явяващи се протективен фактор за доброто качество на живот, съответно за здравето.
- В контекста на ПЗ се разглежда въпросът за практикуването на Българските народни танци и представянето им като академична учебна дисциплина за студенти, осигуряващи им добро психично, физическо и социално здраве [Г7-9; Г7-12; Г7-14; Г7-15; Г8-33; Г8-34; Е14; Е-18].
- Чрез експертна изследователска работа на международно ниво доц. Ванкова е пионер във въвеждането на идеята за Единно здраве в българското здравеопазване [Г8-4; Г8-2; Г8-15].
- Важен теоретичен принос е концептуалното представяне на идеята „Единно здраве“ в общественото здраве. Автор на първите научни публикации в областта у нас [Г8-4; Г8-2]. В контекста на Единно здраве е разработен здравно-политическият документ за справяне с антимикробната резистентност.

III. Темата „Интегративна медицина – концептуално моделиране и изследвания в областта на комплементарна и алтернативна медицина (КАМ)“ фокусира върху интегративното здравеопазване като възможност за постигане на по-добро здраве на населението чрез балансирано и личностно ориентирано прилагане на всички познати научно доказани методи за лечение, профилактика и промоция. На фона на повдигащите се напоследък в медиите дебати за приложението на алтернативните методи на лечение, държа да отбележа, че доц. Десислава Ванкова, от позицията на изследователска неутралност, разглежда и развива интегративната медицина в много по-широк спектър като нова медико-социална категория, която трябва тепърва да се изучава. Изследванията в тази област са отразени в голям обем трудове: хабилитационна монография [В3], дисертация на доц. Ванкова за придобиване на НС „Доктор на науките“ [Е13], в книга, базирана на защитен дисертационен труд [Г6], както и в значителен брой други публикации [Г5; Г7-1; Г7-7; Г7-8; Г8-1; Г8-3; Г8-11; Г8-13; Г8-14; Г8-16; Г8-17; Г8-18; Г8-19; Г8-22].

В посочените трудове по направлението се съдържат **важни оригинални теоретични и приложни приноси:**

- На базата на първото у нас изследване на концепцията „интегративна медицина“, като холистична идея е създаден холистичен концептуален модел, позволяващ по-задълбочено изучаване и прилагане на интегративната медицина и здравеопазването [В3; Е13; Г6].
- Важен принос е усъвършенстваната и разширена дефиниция за интегративна медицина, което е належаща необходимост за съвременното здравеопазване и помага за терминологично изясняване и постигане на единство във

възприемане на понятието в България, както и за включване на „промоция на здравето” към възможните подходи в полза на здравето и интегративно здравеопазване.

- Предоставеният модел на Делфи-проучване и приложението на интегративен последователен микс-метод дизайн в първото проучване на образователните нужди в областта на интегративната медицина (ИМ) чрез изследване на знания, нагласи и практики, позволява оценката на реалната ситуация, продължителен мониторинг, което има важен научен, практико-приложен и методологичен принос.
- Създаден е Универсален образователен модел за интегративна медицина и КАМ, позволяващи конкретна адаптация, както и Профил на компетентности по ИМ.
- Разработен е оригинален Терминологичен справочник по интегративна медицина в помощ на науката и образованието, развит като учебно пособие [E13; E21], както и Таксономична рамка, за разработване на конкретни програми.

IV.Образование и научни изследвания. Методология и приложение.

Като университетски преподавател, логичен е интересът на доц. Десислава Ванкова към образованието, академичното писане, най-вече методи и модели на преподаване и наукометрия.

- От позицията на своя професионален опит, доц. Десислава Ванкова анализира развитието на образованието по общественото здраве.
- Направеният обстоен SWOT-анализ на образованието по общественото здраве в България през 2001 г. е цитиран многократно и използван в научни разработки в чужбина и у нас.
- Създаден е иновативен модел на преподаване с оригинален характер [Г8-23], който намира приложение в много области на висшето и средно образование у нас [Г8-8; Г8-23; Г8-5].
- Доц. Десислава Ванкова е авторът въвеждащ **микс-метод** **подходите** като термин и приложение в социалната медицина и в общественото здравеопазване у нас; прилага качествените методи в полеви проучвания в редица проекти; развива приложението на наративната медицина.

В заключение Десислава Ванкова е много оригинален и авангарден изследовател и автор. Нейните любими теми – качество на живот и здраве, интегративна медицина – разширяват и обогатяват полето на научна дейност не само на Катедрата, в която работи, но са и съществен принос към развитието на теорията и практиката на общественото здравеопазване.

Учебно-преподавателска дейност на кандидатката

Доц. Десислава Ванкова е утвърден и уважаван преподавател в областта на социалната медицина и общественото здраве с над 10 години преподавателски стаж. Последователно заема длъжностите хоноруван асистент, главен асистент, доцент. Изнася лекционни курсове на студенти от различни специалности и ОКС: „медицина” (англоезичен курс); „медицинска сестра”, „акушерка”, „логопедия”, „кинезитерапия” и „оптометрия”, „здравен мениджмънт”, „управление на здравните грижи” по

дисциплината „Социална медицина“; както и курсове по „Социална медицина и промоция на здравето“ за специалност „акушерка“, „Промоция на очното здраве“ за „оптометрист“, ОКС - магистър. Курсовете са адаптирани към съответната специалност. Учебно-преподавателската ѝ дейност включва и водене на семинарни упражнения на студенти по Медицина” (БЕО и АЕО), „Фармация” и „Помощник-фармацевт”. Участва в разработването на учебни програми по всички горепосочени дисциплини.

През 2023г. активно участва в иновативната магистърска програма на МУ-Варна „Artificial Intelligence in Healthcare” с разработването на учебната дисциплина „Preventive care, Health Promotion and Artificial Intelligence.

Участва в държавни изпитни комисии за специалност „Медицина“, както и в подготовката на стажантите в шести курс.

Член на Програмен съвет „Акушерка“. От 2019г. е Председател на Държавни изпитни комисии по „Социална медицина и промоция на здраве, и по Социално и здравно законодателство“ за специалностите „медицинска сестра“ и „акушерка“.

Доц. Десислава Ванкова е ръководител на специализанти и докторанти, зачислени в научно направление „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“ и „Управление на общественото здраве“. Тя е ръководител на двама специализанти по „Социална медицина и здравен мениджмънт“; отговорник за основен курс по „Социална медицина и здравен мениджмънт“; лектор в теоретичните курсове за продължително обучение. Има двама успешно защитили докторанти в докторска програма „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“ и „Управление на общественото здраве“, а в момента ръководи четирима редовни докторанти.

Доц. Ванкова има много успешна научно-изследователска и менторска работа със студенти, реализирани съвместни публикации и участия (дейността е отразена в Приложение 3 към автобиографията). Разработени и издадени са общо 6 учебници и учебни пособия по социална медицина и промоция на здраве за студенти „медицинска сестра” и „акушерка” (5 от които са включени в конкурса за професор), две от които и с електронни версии. Издаден е „Кратък терминологичен справочник на 21 век”, Издателство МУ-Варна, 2022.

Кандидатката има висока учебна натовареност – обща годишно между 320- 380 часа през последните 4 години в това число между 116 и 275 часа лекции и между 60 и 160 часа упражнения (АЕО).

Гореизнесеното безспорно показва развитието на учебно-преподавателската дейност на доц. Ванкова и натрупания педагогически опит.

Експертна дейност:

Доц. Ванкова има широка експертна дейност като член на Комисията по етика към УМБАЛ „СветаМарина“, Варна (2018-2022г.) и на Комисията по етика на научните изследвания при МУ – Варна (2020 - продължава); член на EUPHA Working Group on Access to Medicine; експерт към Европейската комисия за проектна дейност (от 2020 г.); експерт в комисии за оценка на здравни технологии (2016-2019г.). Участва и като експерт в изготвянето на европейски здравно-политически стратегии, завършили с публикуване на финални стратегии (посочени в акад. справка под номера E17 и E19).

Десислава Ванкова е ръководител на Научен отдел Координиране на научно-изследователски проекти от 2015г. към Зам. - ректор по научна дейност в МУ-Варна.

Заклучение: Със своята богата научно-изследователска дейност, характеризираща се със задълбоченост и последователност в научните дирения; висока ерудиция и иновативно мислене на преподавател в областта на социалната медицина; с широката си експертна дейност и членство в редица научни организации и редакционни колегии в наши и международни научните списания доц. Десислава Ванкова покрива и значимо надхвърлят изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и критериите, предвидени в ПРАС на МУ-Варна за заемане на академичната длъжност „професор”.

Въз основа на положителната ми оценка на цялостната учебно-преподавателската, научна, експертна и обществена дейност, **убедено подкрепям доц. д-р Десислава Иванова Ванкова д.м. да заеме академичната длъжност „професор” по научната специалност ”Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията” за нуждите на Катедрата по социална медицина и организация на здравеопазването при Факултета по обществено здраве на Медицински университет-Варна.**

Дата: 19.05.2015г.

ЧЛЕН НА ЖУРИТО:

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В” от Регламент (ЕС)
2016/679

/проф. Ст. Попова, д.м./